

8.Saidova D. “Mahmudxo‘ja Behbudiyning ta’lim-tarbiyaga oid qarashlari”- Toshkent,2021.

9.G‘afurova G. “Jadid pedagogikasining shakllanishi va rivojlanishi ”- Toshkent,2019.

KASALXONADAN OLDINGI BOSQICHDA MIYA INFARKTI BO'LGAN BEMORLARGA TIBBIY YORDAM KO'RSATISH

Axtamov Tursunpo‘lat Umarovich

RTTYoM Buxoro viloyati filiali direktori

Annotatsiya: Ushbu maqolada miya infarktini boshdan kechirgan bemorlarni kasalxonagacha bo'lgan tibbiy yordamni tashkil etish va ko'rsatish masalalari ko'rib chiqiladi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, miya infarkti bilan kasallangan bemorlarni o'z vaqtida kasalxonaga yetkazish, malakali tibbiy yordam ko'rsatish va zarur bo'lgan hollarda reanimatsion tadbirlarni o'tkazish hayotiy muhim ahamiyatga ega. Maqolada miya infarkti bilan og'rigan bemorlarni kasalxonagacha bo'lgan davrda samarali davolash va parvarish qilishning asosiy tamoyillari muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: miya infarkti, kasalxonagacha tibbiy yordam, tez tibbiy yordam, bemorlarni tashish, reanimatsion tadbirlar

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы организации и оказания доврачебной медицинской помощи пациентам, перенесшим инфаркт головного мозга. Результаты показывают, что жизненно важно своевременно доставлять пациентов с инфарктом головного мозга в больницу, оказывать квалифицированную медицинскую помощь и, при необходимости, проводить реанимационные мероприятия. В статье обсуждаются основные принципы эффективного лечения и ухода за пациентами с инфарктом головного мозга в период до госпитализации.

Ключевые слова: инфаркт мозга, доврачебная помощь, скорая помощь, транспортировка пациентов, реанимационные мероприятия

Abstract: This article will consider the issues of organizing and providing pre-hospital care for patients experiencing brain infarction. The results show that it is vital to bring patients with cerebral infarction to the hospital on time, provide qualified medical care and, if necessary, carry out resuscitation activities. The

article discusses the basic principles of effective treatment and care of patients with cerebral infarction in the pre-hospital period.

Keywords: *brain infarction, pre-hospital medical care, ambulance, patient transportation, resuscitation activities*

KIRISH

Miya qon aylanishining o'tkir buzilishi natijasida kelib chiqadigan miya infarkti (insult) hayotga xavf soladigan holat hisoblanib, tez va malakali tibbiy yordam ko'rsatishni talab etadi. Miya infarkti rivojlangan bemorlarning aksariyati kasalxonagacha bo'lgan bosqichda tibbiy yordamga muhtoj bo'ladi [1]. Ushbu maqolaning maqsadi miya infarkti bo'lgan bemorlarga kasalxonagacha bo'lgan tibbiy yordamni tashkil etish va ko'rsatishning o'ziga xos jihatlarini o'rganishdan iborat.

USULLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Tadqiqot davomida PubMed, Google Scholar va boshqa ilmiy ma'lumotlar bazalaridan miya infarkti, kasalxonagacha tibbiy yordam mavzusidagi maqolalar qidirildi va tahlil qilindi. Shuningdek, tez tibbiy yordam xizmati faoliyati kuzatildi, bemorlarni tashish jarayoni o'rganilib chiqildi.

Miya infarkti rivojlanganda, dastlabki bir necha soat ichida ko'rsatilgan tibbiy yordam bemorning keyingi hayot sifati va umr ko'rish davomiyligi uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega [2]. Kasalxonagacha bosqichda miya infarkti alomatlari paydo bo'lganda, tez tibbiy yordam chaqirish, birlamchi tashxis qo'yish, bemorni kasalxonaga tezkor yetkazish, yo'l-yo'lakay hayotiy funksiyalarni (nafas olish, yurak faoliyati) ta'minlab turish muhim hisoblanadi [3]. Bemorni kasalxonaga tashish jarayonida albatta tibbiy kuzatuv ta'minlanishi shart [4]. Buning uchun maxsus jihozlangan tez yordam avtomobili va malakali tibbiy xodimlar (vrachlar, feldsherlari) jalb qilinadi. Transport vositasida bemorlarga kislorod bilan nafas oldirish, qondagi qand miqdorini nazorat qilish, zarur bo'lganda yurak-o'pka reanimatsiyasi o'tkazish imkoniyati bo'lishi lozim [5].

Ayni paytda, dunyoning rivojlangan mamlakatlarida miya infarktiga chalingan bemorlarni maxsus neyroinsult markazlariga yetkazib berish amaliyoti keng qo'llanilmoqda [6]. Bu yerda bemorlar multidisiplinar komanda (nevropatolog, reanimatolog, logoped va boshqalar) tomonidan qayta ko'rikdan o'tkaziladi, tashxis aniqlanadi, kerakli tekshiruvlar o'tkazilib, ixtisoslashtirilgan yordam ko'rsatiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bunday yondashuv bemorlarning sog'ayib ketish va hayot sifati ko'rsatkichlarini sezilarli darajada yaxshilaydi [7].

NATIJALAR

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda miya infarkti bo'lgan bemorlarga ixtisoslashtirilgan tibbiy yordam ko'rsatishni yo'lga qo'yish bo'yicha qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Respublika miqyosida mintaqaviy insult markazlari faoliyati yo'lga qo'yilgan, bemorlarni ushbu markazlarga o'z vaqtida yetkazib berish tartibi joriy etilgan [8]. Samarqand, Buxoro, Andijon kabi yirik shaharlarda tez tibbiy yordam xizmati qoshida maxsus neyrobrigadalar tashkil etilgan va ular faoliyat ko'rsatmoqda.

Toshkent shahrida ham keyingi yillarda koronar va neyroinsult brigadalari soni oshirildi, elektrokardiografiya, glyukometriya singari diagnostika vositalari bilan ta'minlandi. Shu bilan birga, miya infarktiga chalinganlarga tez va malakali yordam ko'rsatish sohasida hali o'z yechimini kutayotgan qator muammolar ham mavjud. Xususan:

- neyrobrigadalar sonini yanada oshirish;
- brigada tarkibiga albatta nevropatologni kiritish;
- miya infarktiga xos alomatlarni erta aniqlash bo'yicha aholiga sanitariya-gigiyena bilimlarini berish;
- ixtisoslashtirilgan neyroinsult markazlari sonini oshirish va ularni zamonaviy tibbiy jihozlar bilan ta'minlash va tez tibbiy yordam xodimlari malakasini oshirish talab etiladi.

TAHLIL VA MUHOKAMA

Miya infarkti og'ir asoratlari va hatto o'lim xavfini keltirib chiqaruvchi xavfli kasallik sanaladi. Bu borada bemorlar sog'lig'ini saqlash va hayot sifatini yaxshilash uchun tibbiyot sohasida kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilishi muhim. Ma'lumki, miya infarkti rivojlangan bemorlarning aksariyatida kasallikning dastlabki davrida ixtisoslashtirilgan tibbiy yordamga ehtiyoj seziladi. Ayni shu davrda ko'rsatilgan malakali tibbiy xizmatlar, keyingi bosqichda esa o'z vaqtida boshlangan reabilitatsiya tadbirlari bemorlarni to'liq sog'ayib ketishiga, asoratlarning oldini olishga xizmat qiladi.

Boshqa mamlakatlar tajribasidan ko'rinib turibdiki, miya infarkti profilaktikasi va uni davolashda ko'p komponentli yondashuv samarali hisoblanadi. Unga ko'ra aholi o'rtasida sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish, xavf omillari (gipertoniya, qandli diabet, semizlik va boshqalar) bor shaxslarni dispanser nazoratiga olish, miya insultini erta aniqlash va uni oldini olish maqsadida skrining tekshiruvlarini o'tkazish, o'tkir insult holatlarida maxsus markazlarda ixtisoslashtirilgan yordam ko'rsatish yo'lga qo'yiladi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, O'zbekistonda ham miya infarkti bo'lgan bemorlarga tez va sifatli tibbiy yordam ko'rsatish mexanizmlarini yanada takomillashtirish maqsadga muvofiq. Buning uchun zamonaviy tibbiy texnologiyalar, xususan trombolizis, endovaskulyar neyroxirurgiya amaliyotini keng yo'lga qo'yish, tez tibbiy yordam ko'rsatish imkoniyatlarini kengaytirish (brigada tarkibi, jihozlar, dori vositalari bilan ta'minlash va boshqalar), bemorlarni ixtisoslashtirilgan tibbiy markazlarga o'z vaqtida yetkazib berishni tashkil etish, tibbiyot xodimlari malakasini muntazam oshirib borish lozimdir.

XULOSA

Miya infarkti hayot uchun xavfli bo'lgan holat bo'lib, bemorlar aksariyati kasalxonagacha bo'lgan bosqichda shoshilinch tibbiy yordamga muhtoj bo'ladi. Miya infarkti bo'lgan bemorlarga samarali yordam ko'rsatish uchun tez tibbiy yordamni maxsus neyrobriqadalar bilan ta'minlash, bemorlarni ixtisoslashtirilgan markazlarga o'z vaqtida yetkazib berish mexanizmlarini joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbekistonda ham so'nggi yillarda miya infarkti bo'lgan bemorlarga kasalxonagacha bo'lgan tibbiy yordam sifatini oshirish borasida qator ijobiy o'zgarishlar amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, bu borada tibbiy xizmat sifatini yanada yaxshilash, tibbiyot xodimlari malakasini muntazam oshirib borishga ehtiyoj saqlanib qolmoqda.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Randall, D.A., 2020. Pre-hospital care of acute stroke patients. *American Journal of Emergency Medicine*, 38(5), pp.1047-1050.
2. Powers, W.J. et al., 2018. Guidelines for the early management of patients with acute ischemic stroke: a guideline for healthcare professionals from the American Heart Association/American Stroke Association. *Stroke*, 49(3), pp.e46-e99.
3. Herpich, F. and Rincon, F., 2020. Management of acute ischemic stroke. *Critical care medicine*, 48(11), pp.1654-1663.
4. Kobayashi, A. et al., 2018. Factors associated with prehospital delay in acute stroke. *Emergency Medicine Journal*, 35(7), pp.415-419.
5. Venkat, A. et al., 2017. Prehospital triage of acute stroke patients. *Neuroimaging Clinics*, 27(4), pp.477-483.
6. Emberson, J. et al., 2018. Stroke thrombolysis in specialized stroke hospitals vs non-specialized hospitals: a registry-based analysis. *European stroke journal*, 3(3), pp.229-237.